

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Veiligheid op gezinslocaties in beeld

Januari 2023

Voorwoord

Alle leerlingen moeten zich veilig¹ kunnen voelen en onderwijs kunnen volgen. Veiligheid is een primaire behoefte. Als kinderen en jongeren zich niet veilig voelen, staat dat hun ontwikkeling in de weg. Onderwijs is een noodzakelijke voorwaarde voor kinderen en jongeren om zich te kunnen ontwikkelen tot volwaardige burgers. Voor kinderen en jongeren die verblijven op gezinslocaties (asielzoekerscentra voor uitgeprocedeerde gezinnen) zijn veiligheid en onderwijs geen vanzelfsprekendheid. Dat is de conclusie van dit onderzoek. Scholen en besturen doen hun uiterste best om hun leerlingen een relatief stabiele schoolomgeving te bieden. De leerlingen groeien echter op in een onveilige omgeving, ondanks de inzet van alle betrokkenen. Deze kinderen zijn toevertrouwd aan de Staat der Nederlanden. De Staat dient derhalve zorg te dragen voor een veilige omgeving voor deze kinderen. Tevens dient de Staat ervoor te zorgen dat alle kinderen, ook de leerplichtige kinderen van gezinslocaties, naar school kunnen. Bij de oudere kinderen is de toegang tot onderwijs niet altijd goed geregeld. Dat schaadt de ontwikkeling van leerlingen. Hierdoor en door de veelvuldige verhuizingen van de gezinnen, kunnen scholen de ononderbroken ontwikkeling van hun leerlingen niet altijd garanderen.

Gezinnen blijven vaak geen weken in gezinslocaties, maar jaren. Dat is de realiteit. Het onderwijs voor deze groep leerlingen moet vanuit een realistische verblijfsduur vorm krijgen. Gezien de vaak lange verblijfsduur zijn toegang tot onderwijs, het waarborgen van veiligheid en een ononderbroken ontwikkeling extra belangrijk. Toegang van kinderen en jongeren tot onderwijs dient leidend te zijn in de asielopvang.

Vanuit onze rol als toezichthouder – en met het oog op het maatschappelijk belang dat jeugdige nieuwkomers, ongeacht de status van hun ouders, moeten kunnen opgroeien tot volwaardige burgers, in welk land hun toekomst zich ook mag bevinden – brengen wij de problematiek van deze kinderen en jongeren onder de aandacht, om bij te dragen aan een verbetering van hun situatie. Velen delen de zorgen die wij hebben over de huidige situatie van de kinderen in de gezinslocaties. Wij hopen dat dit rapport verbindend kan werken en partners, die zijn betrokken bij de kinderen en jongeren in de gezinslocaties, samenbrengt om actie te ondernemen gericht op verbetering van de omstandigheden van deze kinderen.

Utrecht, januari 2023

Alida Oppers
Inspecteur-generaal van het onderwijs

¹ Zie voor wat wij verstaan onder 'veiligheid': <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/sociale-veiligheid>

INHOUD

Voorwoord 2

1 Samenvatting 4

2 Inleiding 7

3 Doel en onderzoeksvragen 8

4 Aanpak van het onderzoek 9

5 Resultaten 11

5.1 Vooraf 11

5.2 Bevindingen over veiligheid van kinderen 11

5.3 Bevindingen over onderwijs en de ononderbroken ontwikkeling van kinderen 12

5.4 Bevindingen over samenwerking tussen ketenpartners 16

5.5 Bevindingen over de context: verblijf en asielketen 16

6 Conclusies 19

7 Aanbevelingen 21

8 Bijlagen 23

8.1 Bijlage 1 23

8.2 Bijlage 2 27

1 Samenvatting

De Inspectie van het Onderwijs voerde in oktober en november 2022 onderzoeken uit op de 5 gezinslocaties van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA). Wij onderzochten of de kinderen en jongeren die hier wonen een ononderbroken ontwikkeling (kunnen) doormaken en of hun veiligheid en hun toegang tot onderwijs kunnen worden gewaarborgd. Gezinslocaties (glo) zijn asielzoekerscentra waar uitgeprocedeerde gezinnen verblijven. Gezinnen verblijven vaak geen weken maar jaren op deze locaties. Het is daarom van groot belang dat kinderen en jongeren die op een gezinslocatie verblijven, toegang hebben tot onderwijs en dat hun veiligheid en een ononderbroken ontwikkeling worden gewaarborgd.

Het doel van dit onderzoek is:

- zicht krijgen op de veiligheid van leerlingen in de glo-scholen;
- zicht krijgen op de invloed van de ervaren veiligheid van leerlingen op de ononderbroken ontwikkeling.

De volgende onderzoeksvragen geven richting aan ons onderzoek²:

- In welke mate voelen leerlingen op glo-scholen en leerlingen die verblijven in een glo zich veilig?
- Welke factoren binnen de scholen of de omgeving van de school bevorderen of belemmeren de veiligheid van leerlingen?
- Staan alle kinderen en jongeren op een glo ingeschreven bij een school en bezoeken ze deze?
- Welke factoren bevorderen de toegang tot onderwijs, of staan deze toegang in de weg? En zien we hier verschillen tussen primair onderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs?

Om een antwoord te krijgen op deze onderzoeksvragen bezochten we 5 scholen voor primair onderwijs op of nabij de 5 COA-gezinslocaties die ons land kent. We spraken daar met onder meer schoolleiders, docenten, leerlingen, medewerkers en ketenpartners.

Over de veiligheid van leerlingen en factoren die bijdragen aan hun veiligheid of deze belemmeren, constateren wij het volgende:

Scholen en besturen doen hun uiterste best om hun leerlingen een relatief stabiele schoolomgeving te bieden, waar zij zich veilig voelen en zich kunnen ontwikkelen. De scholen voldoen wat dat betreft aan de wettelijke vereisten van art. 4c WPO. De leerlingen groeien echter op in een onveilige omgeving, ondanks de inzet van alle betrokkenen.

Wij onderschrijven de eerdere bevindingen van de Inspectie Veiligheid en Justitie en de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd.³ Voor een te groot aantal nieuwkomerskinderen kan de Nederlandse overheid onvoldoende de veiligheid en mogelijkheid om zich optimaal te kunnen ontwikkelen, waarborgen.

² Let op: met dit onderzoek willen wij zicht krijgen op de veiligheid en de ononderbroken ontwikkeling van leerlingen. Wij spreken in dit onderzoek geen oordelen uit. Niet op schoolniveau, niet op bestuursniveau en ook niet over instellingen buiten de scholen. Wij zijn daarbij als toezichthouder vanzelfsprekend gehouden aan de onderwijswetgeving die toeziet op de wettelijke verplichtingen die scholen en besturen gelden. Dit onderzoek belicht de bevorderende en belemmerende factoren rond de onderwijsvoorziening aan kinderen en jongeren die op een glo-locatie verblijven. In dat licht moeten de wettelijke vereisten die wij vermelden dan ook worden gezien.

³ [Kinderen in de asielopvang | Brief | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd \(igj.nl\)](#)

De vraag of kinderen en jongeren die op de glo-locaties wonen en het voortgezet of speciaal onderwijs bezoeken veilig zijn *op hun scholen*, kunnen we binnen de reikwijdte van dit onderzoek niet beantwoorden. We bezochten hun scholen niet. Maar we stellen wel vast dat ook zij opgroeien in dezelfde structureel onveilige omgeving.

Scholen zijn verplicht leerlingen een veilig schoolklimaat te bieden, dat in overeenstemming is met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat (art. 4c WPO). Glo-scholen geven aan dat ze wel willen, maar niet kunnen voldoen aan hun wettelijke burgerschapsopdracht. Dat komt omdat met de huidige wet- en regelgeving de uitgeprocedeerde ouders van deze leerlingen niet (volledig) in onze samenleving kunnen meedoen. Leerlingen op glo-scholen leven mede daarom op afstand van onze maatschappij. Door hun in de praktijk niet kortdurend maar langdurend verblijf op de opvanglocatie zijn leerlingen die op een gezinslocatie verblijven daarbij niet vrij, en ook niet gelijkwaardig aan andere burgers in de samenleving. Scholen geven aan dat het moeilijk is om leerlingen respect bij te brengen voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, als zij geen aanspraak lijken te kunnen maken op ten minste 2 van deze basiswaarden: vrijheid en gelijkwaardigheid.

Over de factoren die toegang tot onderwijs belemmeren of bevorderen constateren wij het volgende:

Kinderen en jongeren die op (wisselende) COA-gezinslocaties wonen, missen (te) veel onderwijstijd bij de overgang van de ene naar de andere school. Er zijn (te) veel leerlingen die te vaak van school (moeten) wisselen. Dit schaadt hun cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling. Dat geldt in nog hogere mate als kinderen niet naar school kunnen, omdat er een wachtlijst is. Dit komt vooral voor in het voorgezet onderwijs, waar de capaciteit van de internationale schakelklassen (isk) tekortschiet. Ook is er te weinig aanbod voor leerlingen van 16+ die 'te oud' zijn voor een isk, maar vaak niet toelaatbaar worden geacht op het mbo. Hierdoor krijgen kinderen en jongeren die op (wisselende) COA-gezinslocaties wonen, niet de gelegenheid om een ononderbroken ontwikkeling door te maken.

Basisscholen op COA-gezinslocaties en hun besturen kunnen niet altijd voldoen aan hun zorgplicht passend onderwijs (art. 8.9 tweede lid WPO), omdat de juiste ondersteuning voor de leerlingen niet altijd toegankelijk is voor nieuwkomers met extra ondersteuningsbehoeften. Schoolleiders geven aan dat de tijdelijke verblijfsduur en onzekerheid over de toekomst in Nederland soms als argument worden gebruikt om deze leerlingen geen toelaatbaarheidsverklaring te geven voor het speciaal (basis)onderwijs. Daarnaast wordt de uitvoering van de zorgplicht passend onderwijs belemmerd, doordat bij verplaatsingen geen rekening wordt gehouden met al ingerichte ondersteuningstrajecten. De procedure voor het verkrijgen van extra ondersteuning moet bij verhuizing geregeld opnieuw doorlopen worden.

In de gesprekken met de verschillende betrokkenen kwamen aanbevelingen voor verbetering en mogelijke oplossingsrichtingen ter sprake. Wij onderkennen dat de ruimte voor aanpassingen in de asielketen beperkt zijn. Daarom is het des te belangrijker om de zaken die hierin wél veranderbaar zijn aan te pakken.

Stel het belang van kinderen meer centraal

- Het belang van kinderen moet meer centraal staan in de asielprocedures en in de asielzoekerscentra. Kinderen die in de asielprocedures zitten, zijn kwetsbaar. Hun veiligheid en kansen op een goede ontwikkeling zouden centraal moeten

staan, zeker op de gezinslocaties. Wij zagen bij de bezoeken aan de glo's, dat de persoonlijke betrokkenheid van de partners in de asielketen verschil maakt: hoe meer wordt gedacht vanuit het belang van het kind, hoe beter dat is.

Ga uit van een realistische verblijfsduur

- Gezinnen blijven vaak geen weken in gezinslocaties, maar jaren. Dit is de realiteit die we onder ogen moeten zien. Dit betekent dat voor kinderen in de gezinslocaties de realistische verblijfsduur het uitgangspunt moet zijn. Het onderwijs voor deze groep leerlingen moet ook vanuit dat perspectief vorm krijgen. Gezien de lange verblijfsduur zijn toegang tot onderwijs, waarborgen van veiligheid en een ononderbroken ontwikkeling extra belangrijk.

Verhelder afspraken, verantwoordelijkheden, overlegstructuren

- In de communicatie tussen alle betrokkenen bij de asielprocedures en -opvang (COA, gemeente, onderwijs, GGD, GZA, dagbesteding et cetera) moet het belang van kinderen voorop staan: hoe kan hun veiligheid en (ononderbroken) ontwikkeling worden gewaarborgd? Dit vraagt om duidelijke afspraken over de uitwisseling van informatie en het hanteren van de AVG; om duidelijke overlegstructuren, het duidelijk omschrijven van verantwoordelijkheden van ketenpartners en zorgen dat deze bij iedereen bekend zijn en worden nageleefd.

Voorkom onnodige verhuizingen

- Hoe langer kinderen verblijven in de asielopvang, hoe vaker ze in de praktijk verhuizen. De vele verhuizingen zijn niet in het belang van kinderen. Dit schaadt hun doorgaande ontwikkeling. Onnodige verhuizingen dienen zo veel mogelijk te worden vermeden.

Houd kinderen in beeld

- Het is noodzakelijk dat scholen, gemeenten inclusief de leerplichtambtenaren en het COA afspraken maken over de toegang tot onderwijs na een verhuizing. Het komt geregeld voor dat verplaatsingen worden uitgevoerd vóórdat er een nieuwe school is voor de kinderen. Leidend bij deze afspraken zou een zo snel mogelijke toegang tot onderwijs moeten zijn. Het is daarnaast van belang dat er op geaggregeerd niveau zicht is op de aard en omvang van schooluitval, zodat kan worden bijgestuurd en kan worden bevorderd dat kinderen en jongeren snel weer naar school gaan.

Verhelder positie van nieuwkomers binnen passend onderwijs

- Voor zowel het samenwerkingsverband als de glo-scholen is het van belang te weten dat nieuwkomers met extra ondersteuningsbehoeften, net als andere leerlingen, gebruik moeten kunnen maken van de voorzieningen voor extra ondersteuning, ongeacht hun status of verblijfsduur. De zorgplicht passend onderwijs die schoolbesturen hebben, geldt ook voor nieuwkomers met een extra ondersteuningsbehoefte. Aan te raden is dat samenwerkingsverbanden binnen de afspraken over extra ondersteuning rekening houden met – en anticiperen op – de situatie van de groep nieuwkomers in glo-locaties. In ons toezicht moeten wij hier ook extra alert op zijn.

2 Inleiding

De situatie van kinderen uit gezinnen, die zijn uitgeprocedeerd en verblijven in gezinslocaties (glo, terugkeerlocatie), leidt al enige tijd tot zorg. Een geweldsincident⁴ op een van de glo's, waarbij zowel de mogelijke dader als het slachtoffer een kind was, leidde tot een brandbrief van burgemeesters uit de betreffende gemeenten aan het kabinet. Dit incident stond niet op zichzelf. De veiligheidssituatie op de glo's staat onder druk, zeggen de burgemeesters. Dit komt door de verstopping in de asielketen en het huisvesten van verschillende groepen asielzoekers op deze locaties.

Het incident en de brief van de burgemeesters vormden voor de Inspectie van het Onderwijs (hierna inspectie) de aanleiding om onderzoek te doen naar de veiligheidssituatie van kinderen op de glo's. Kinderen die op een glo verblijven, zijn leerplichtig en dienen toegang te hebben tot onderwijs. De scholen waar deze kinderen onderwijs krijgen, hebben een zorgplicht voor de sociale veiligheid (art. 4c WPO; art. 3.40, eerste en tweede lid WVO 2020; art. 5a WEC). Tevens dragen zij zorg voor de ononderbroken sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van leerlingen (art. 8 WPO; art. 1.4, tweede lid WVO 2020; art. 11, eerste en tweede lid WEC). Ten slotte is er een zorgplicht voor de ontwikkeling van maatschappelijke competenties en het bijbrengen van respect en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat (art. 8, derde lid WPO; art. 2.2, tweede lid WVO en art. 11, vierde lid WEC). In dit onderzoek gaan we na in hoeverre de toegang tot onderwijs is gewaarborgd en scholen de veiligheid en ononderbroken ontwikkeling van deze leerlingen kunnen waarborgen.

Ontwikkeling, veiligheid, opvoeding en onderwijs beïnvloeden elkaar en worden elk ook weer beïnvloed door de thuissituatie en woonomgeving van kinderen en jongeren. Dit geldt zeker ook voor kinderen en jongeren in gezinslocaties. Hoewel onze focus in dit onderzoek ligt op onderwijs en veiligheid in de school, zijn er veel andere onderwerpen aan de orde gekomen, zoals asielprocedures, jeugdhulp, gezondheidszorg en woonsituatie. De invloed van deze aspecten op onderwijs en veiligheid van kinderen en jongeren is groot. In het rapport hebben we daarom ook deze aspecten meegenomen, hoewel ze buiten het toezichtgebied van de Inspectie van het Onderwijs liggen.

⁴ Het betreft een mishandeling van een 5-jarige jongen en mogelijke betrokkenheid van een 11-jarige. De kleuter is als gevolg van de mishandeling in coma geraakt en in het ziekenhuis opgenomen. Beelden van de kleuter zijn na het incident breed gedeeld onder bewoners van de glo.

3 Doel en onderzoeksvragen

Context gezinslocaties

Het onderzoek heeft betrekking op een specifieke groep nieuwkomersvoorzieningen, namelijk de scholen behorend bij de gezinslocaties (glo's). Uitgeprocedeerde gezinnen met minderjarige kinderen verhuizen naar een gezinslocatie als zij hun vertrek niet binnen 12 weken kunnen organiseren en geen ander onderdak hebben. Gezinnen met minderjarige kinderen en zonder recht op opvang krijgen in de glo's onderdak, zolang minderjarige kinderen deel uitmaken van het gezin én er een humanitaire noodsituatie ontstaat als er geen onderdak wordt geboden. De gezinnen verblijven daar tot hun terugkeer naar het land van herkomst of naar het land waar zij eerder een asielaanvraag gedaan hebben. Soms verhuizen ze ook weer terug naar Ter Apel of een regulier asielzoekerscentrum (azc), als ze opnieuw bezwaar aantekenen tegen hun uitzetting. De voorzieningen en huisregels van de glo zijn sober en streng. Volwassen bewoners moeten zich dagelijks, behalve in het weekend, melden bij het COA. Het is de bedoeling dat de gezinnen Nederland zo snel mogelijk verlaten.⁵

Het doel van het onderzoek op de gezinslocaties is:

- zicht krijgen op de veiligheid van leerlingen in de glo-scholen (art. 4c WPO; art. 3.40 WVO 2020 en art. 5a WEC);
- zicht krijgen op de invloed van de ervaren veiligheid van leerlingen op de ononderbroken ontwikkeling (art. 8 WPO; art. 1.4, tweede lid WVO 2020; art. 11, eerste lid WEC).

De volgende onderzoeksvragen geven richting aan ons onderzoek:⁶

- In welke mate voelen leerlingen op glo-scholen en leerlingen die verblijven in een glo zich veilig?
- Welke factoren binnen de scholen of de omgeving van de school bevorderen of belemmeren de veiligheid van leerlingen?
- Staan alle kinderen en jongeren op een glo ingeschreven bij een school en bezoeken ze deze?
- Welke factoren bevorderen de toegang tot onderwijs of staan deze toegang in de weg? En zien we hier verschillen tussen primair onderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs?

⁵ Zie: <https://www.coa.nl/nl/opvanglocaties-voor-terugkeer>

⁶ Let op: met dit onderzoek willen wij zicht krijgen op de veiligheid en de ononderbroken ontwikkeling van leerlingen. Wij spreken in dit onderzoek geen oordelen uit. Niet op schoolniveau, niet op bestuursniveau en ook niet over instellingen buiten de scholen. Wij zijn daarbij als toezichthouder vanzelfsprekend gehouden aan de onderwijswetgeving die toeziet op de wettelijke verplichtingen die voor scholen en besturen gelden. Dit onderzoek belicht de bevorderende en belemmerende factoren rond de onderwijsvoorziening aan kinderen en jongeren die op een glo-locatie verblijven. In dat licht moeten de wettelijke vereisten die wij vermelden dan ook worden gezien.

4 Aanpak van het onderzoek

Voorafgaand aan het onderzoek hebben wij de bij de inspectie beschikbare gegevens over veiligheid bij nieuwkomersvoorzieningen in het funderend onderwijs geanalyseerd. De resultaten hiervan staan in bijlage 1.

Het onderzoek betreft bezoeken aan de 5 gezinslocaties in Amersfoort, Burgum, Emmen, Gilze en Katwijk aan Zee en gesprekken met diverse betrokkenen bij kinderen en jongeren die in de gezinslocaties verblijven.

Activiteiten voorafgaand aan de bezoeken

- uitwerken van het rooster locatiebezoek;
- uitwerken van de leidraden voor gesprekken;
- uitwerken van de vragenlijst voor leraren.

Activiteiten tijdens de bezoeken

Door de korte voorbereidingstijd en de situatie-specifieke omstandigheden zijn de bezoeken qua inhoud vergelijkbaar, maar niet identiek. De bezoeken vonden, afhankelijk van de mogelijkheden, op één of meerdere dagen plaats. Veelal was dit op de locatie of de school zelf, maar een enkele keer gebeurde dit via gesprekken per telefoon of online.

Vaste onderdelen van het locatiebezoek zijn:

- gesprekken op de school met:
 - de directeur/locatieleider, intern begeleider, soms in aanwezigheid van (een vertegenwoordiger van) het bestuur;
 - (een deel van) de leraren;
 - 5 à 6 leerlingen uit de midden- of bovenbouw.
- rondleiding op de school door een medewerker van de school;
- rondleiding op de gezinslocatie door een COA-medewerker of medewerker van de school;
- gesprek met een locatieleider/manager van het COA met onderwijs in de portefeuille;
- gesprekken met diverse ketenpartners die betrokken zijn bij de school. De scholen hebben hiervoor de namen en organisatie(s) voorgedragen.
- uitzetten van een vragenlijst onder onderwijspersoneel over hun veiligheidsbeleving en die van de leerlingen.

Activiteiten na de bezoeken

Van de verschillende gesprekken zijn gespreksverslagen gemaakt. Uit deze verslagen hebben wij vervolgens de steeds terugkerende thema's gehaald. Daarnaast hebben we bekeken welke verschillen tussen de gezinslocaties bestaan en wat dat betekent voor veiligheid en onderwijs. Van de resultaten van de door het onderwijspersoneel ingevulde vragenlijsten, hebben we een analyse gemaakt van opvallende zaken over veiligheid van leraren en leerlingen. Dit is overigens geen statistische onderbouwing, maar geeft wel een beeld van de problematiek die het personeel ervaart.

Scholen van leerlingen in het voortgezet en (voortgezet) speciaal onderwijs zijn niet betrokken in dit onderzoek. Het betreft een grote verscheidenheid aan scholen per glo-locatie en het was daardoor niet op korte termijn te organiseren. De onderzoekers betreuren dat, want het zicht op welke scholen dit betreft en op de

kwetsbare leerlingen die de scholen bezoeken is beperkt. We weten niet hoe zij zich ontwikkelen, of ze naar school gaan en of ze veilig zijn. Dit is zorgelijk.

5 Resultaten

5.1 Vooraf

In de periode van half oktober tot half november 2022 hebben wij de 5 gezinslocaties (glo's) en de bijbehorende basisscholen bezocht. De meeste leerlingen in de basisschoolleeftijd bezoeken de azc-school op het terrein of in de buurt van de glo. Er is op het terrein geen aanbod voor voortgezet onderwijs (vo) en (voortgezet) speciaal onderwijs (vso). Als leerlingen in de vo-leeftijd naar school gaan, bezoeken zij de internationale schakelklas (isk) in de regio, of gaan ze naar het reguliere voortgezet onderwijs of voortgezet speciaal onderwijs in de omgeving van de locatie.

Ontwikkeling, veiligheid, opvoeding en onderwijs beïnvloeden elkaar en worden elk ook weer beïnvloed door de thuissituatie en woonomgeving van kinderen en jongeren. Dit geldt zeker ook voor kinderen en jongeren in gezinslocaties. Hoewel onze focus in dit onderzoek ligt op onderwijs en veiligheid in de school, zijn er veel andere onderwerpen aan de orde gekomen, zoals asielprocedures, jeugdhulp, gezondheidszorg en woonsituatie. De invloed van deze aspecten op het onderwijs en de veiligheid van kinderen en jongeren is groot. In het rapport hebben we daarom ook deze aspecten meegenomen, hoewel deze buiten het toezichtgebied van de Inspectie van het Onderwijs liggen.

Hieronder beschrijven we de steeds terugkerende thema's uit de gespreksverslagen. Daarnaast omschrijven we verschillen en overeenkomsten die tussen de gezinslocaties bestaan, en wat de invloed is van het verblijf op de locatie voor de veiligheid en de toegang tot onderwijs. We schetsen onze bevindingen over de ervaren veiligheid van kinderen. Vervolgens besteden we aandacht aan het onderwijs dat zij al dan niet ontvangen, en de uitdagingen waarvoor de onderwijsaanbieders zich geplaagd zien. Daarbij trachten we de wijze waarop ketenpartners rond de opvang en begeleiding van kinderen en jongeren zijn vormgegeven, te beschrijven. Tot slot besteden we aandacht aan de woonomstandigheden van kinderen en jongeren in een glo.

5.2 Bevindingen over veiligheid van kinderen

Leerlingen basisonderwijs voelen zich op school veilig maar daarbuiten minder
Wij startten dit onderzoek op basis van de gegevens uit de vragenlijsten voor nieuwkomersvoorzieningen, waarin ook gevraagd wordt naar de resultaten van de Monitor Sociale Veiligheid (zie bijlage 1). Hieruit blijkt dat kinderen zich veelal veilig voelen op de glo-school, maar dat er wel verschillen tussen de scholen zijn. Als leerlingen zich onveilig voelen, is dit volgens gegevens uit de vragenlijsten voor een deel toe te schrijven aan de omgeving buiten de school: de gezinslocatie. We gingen in dit onderzoek daarom uit van de hypothese dat leerlingen op school veilig zijn en dat de onveiligheid die zij ervaren, van buiten de school naar binnen komt. Ons onderzoek bevestigt deze hypothese. We hebben geen aanwijzingen om te veronderstellen dat de situatie op de school aanleiding zou geven voor gevoelens van onveiligheid bij leerlingen. Leraren en schoolleiders geven aan dat voor hen het creëren van een omgeving waarin de leerlingen zich veilig voelen centraal staat. De leerlingen vertellen ons dat ze zich veilig voelen op school. Voor hun woonomgeving

geldt dat in veel mindere mate. Leraren en kinderen vertellen ons dat vakanties op de glo-scholen niet worden verwelkomd. Leerlingen zijn liever op school dan thuis. Leerkrachten, begeleiders en kinderen noemen in dit verband ook de activiteiten die nascholen door vrijwilligersorganisaties op de locatie worden aangeboden. Deze zijn samen met school een welkome afleiding van de dagelijkse problematiek.

Schoolleiding, leerkrachten en ondersteuners op de glo-scholen zijn zeer betrokken bij het onderwijs en de leerlingen. Zij maken vaak bewust een keuze om met deze doelgroep te werken en zijn gemotiveerd om zichzelf op dit gebied professioneel zo goed mogelijk toe te rusten. Op alle 5 basisscholen is een deel van het personeel getraind in traumasensitief lesgeven.

Leraren vertellen ons dat zij het resultaat van de Monitor Sociale Veiligheid herkennen, omdat zij zelf ook zien dat de omgeving waarin de kinderen opgroeien niet veilig is (zie 5.5 *Bevindingen over de context*). Zij ervaren elke dag wat het gevolg daarvan is voor hun leerlingen. Ze vertellen ons dat veel van hun leerlingen enerzijds een enorme veerkracht tonen, maar anderzijds vaak last hebben van een extreem laag zelfbeeld. Ze kunnen emotioneel en fysiek vrijwel onaangedaan lijken voor wat zich in hun omgeving afspeelt, vertellen onze gesprekspartners. Maar tegelijkertijd kampen de leerlingen met psychosociale en psychosomatische problemen, zoals bedplassen, buikpijn en hoofdpijn. Vermoeid door het slechte slapen, of als reactie op ervaren spanning, vallen ze geregeld in slaap tijdens de les. Kinderen komen aangedaan naar school als ze getuige waren van een uitzetting en vertellen ons welke indruk dit op hen maakt. In de locatie Katwijk, waar het eerder gemelde incident heeft plaatsgevonden, vertellen kinderen in de leeftijd tussen 8 en 11 jaar dat zij hun leefomgeving onveilig vinden. In andere gesprekken vertellen leerlingen dat ze hun leven als zwaar ervaren. In de vragenlijsten die wij tijdens het onderzoek hebben afgenomen, geeft het onderwijzend personeel aan dat daarnaast vooral het plotselinge vertrek van kinderen grote impact heeft op de veiligheidsbeleving van de leerlingen en ook voor henzelf moeilijk is. Er is vaak geen afscheid mogelijk.

Op een aantal scholen melden leraren dat ze de toegenomen onrust op de gezinslocaties en de gevolgen van de verstopte asielketen (zie 5.5 *Bevindingen over de context*) ook terugzien in de klas. Ze zien meer ruzies tussen kinderen onderling, meer incidenten. De ruzies op de woonlocatie zetten zich daarmee regelmatig voort op de scholen. Op andere scholen is dat niet het geval.

Slecht zicht op leerlingen in de vo-leeftijd

Een geaggregeerd beeld van de schoolgang van leerlingen en hun gevoel van veiligheid na de basisschoolleeftijd is er niet. Op gemeentelijk niveau is dit zicht wisselend aanwezig, op regionaal en landelijk niveau ontbreekt dit beeld volledig. Dit levert veiligheidsrisico's op voor jongeren in een kwetsbare leeftijd. Naast veiligheidsrisico's zien we ook consequenties voor hun cognitieve ontwikkeling. Deze beschrijven wij in de paragrafen 5.3.

5.3 Bevindingen over onderwijs en de ononderbroken ontwikkeling van kinderen

Leefomstandigheden niet passend voor kinderen

Al onze gesprekspartners zijn het erover eens dat de omstandigheden waaronder de kinderen op gezinslocaties leven, niet passend zijn voor kinderen. Door de lange verblijfsduur ondervinden ze gedurende langere tijd de negatieve effecten van een

zeer sobere, soms onveilige thuissituatie. Daarnaast zijn er de dreiging van uitzetting, uitsluiting van de Nederlandse samenleving en een gebrek aan perspectief. Voor sommigen, met name de oudere kinderen, kan dit zorgen voor een gebrek aan motivatie om te leren. Ze gaan ervan uit dat dit zinloos is. Ze kunnen immers 'toch niet blijven', zeggen ze. Daarnaast horen we dat er leerlingen zijn die met hun gezin met onbekende bestemming vertrekken. Kinderen zijn zich er al op jonge leeftijd van bewust, dat zij na hun achttiende geen toekomst hebben in Nederland en dat wat voor de meeste andere mensen in Nederland geldt, niet voor hen geldt. Zij vertellen ons dat ze zouden willen dat hun ouders, net als andere ouders, (betaald) werk zouden kunnen doen. Leraren vertellen ons dat leerlingen zich letterlijk waardeloos voelen.

Omdat er geen geaggregeerd beeld is van de ontwikkeling die kinderen op deze basisscholen doormaken, kan niet worden vastgesteld in welke mate deze omstandigheden leerlingen schaden in hun ontwikkeling. Maar alle partijen zijn het erover eens dat de leefomstandigheden schadelijk zijn voor de ontwikkeling van de leerlingen. Op alle locaties kunnen leerkrachten dit met voorbeelden uit de praktijk illustreren. Bijvoorbeeld het verhaal van de leerling die eerder een praktijkschooladvies kreeg, maar toch uitstroomde naar een havo-vwo-school toen hij een verblijfsstatus had gekregen aan het eind van groep 7. De docenten die we spreken, zeggen allen dat, als er perspectief is voor kinderen, ze onverwachte stappen maken. Samenvattend kan worden gesteld dat de Nederlandse overheid deze leerlingen onvoldoende kan beschermen tegen de negatieve invloeden vanuit de omgeving.

Verplaatsingen schaden de ononderbroken ontwikkeling van de leerling

Het volgen en verslagleggen van vorderingen lukt wel binnen de setting van de eigen school. Maar bij verplaatsing of verhuizing van een leerling, vindt uitwisseling van die gegevens tussen scholen lang niet altijd plaats. Dat komt omdat vaak niet duidelijk is waar de leerling vervolgens naar school zal gaan. Waar bij reguliere verhuizingen de schoolwisseling meestal van tevoren wordt geregeld, gebeurt het hier in vrijwel alle gevallen nadat de verplaatsing of verhuizing heeft plaatsgevonden. Pas als de leerling een nieuwe school heeft gevonden, wordt contact gelegd met de voorafgaande school. Verplaatsing leidt geregeld tot een onderbreking van de onderwijsloopbaan van ettelijke weken, soms zelfs maanden. Pas bij een nieuwe schoolinschrijving kan een leerling op de huidige school worden uitgeschreven en kan er een (eventueel warme) overdracht plaatsvinden. Niet alle ontvangende scholen vragen echter bij de glo-scholen gegevens op.

Ter illustratie voegen we een geanonimiseerd feitenrelaas toe van een voorgenomen schoolwisseling als gevolg van een verhuizing. Het betreft hier een verhuizing vanwege een statusverlening en het toekennen van een woning aan het gezin van de betreffende leerling M. (zie bijlage 2).

Ervan uitgaande dat veel kinderen al in de basisschoolleeftijd meerdere malen verhuizen, en iedere verhuizing een breuk betekent in hun ontwikkeling, kunnen we vaststellen dat hier niet wordt voldaan aan artikel 8 WPO. Dit is deels het gevolg van de huidige asielprocedures. Verandering in asielstatus leidt veelal tot een verhuizing naar een ander centrum. Het is belangrijk dat er zicht komt op de aard en omvang van deze onderbrekingen. Niemand weet hoeveel onderwijstijd kinderen als gevolg van verhuizingen mislopen, en wat de betekenis daarvan is voor hun latere ontwikkeling. In de vragenlijsten die zijn ingevuld door het onderwijzend personeel, geven de leraren aan dat de vele overplaatsingen een negatief effect hebben op de leerresultaten in het algemeen en op burgerschapsvorming in het bijzonder.

Het begrip 'gewoon' krijgt een andere invulling

Indien mogelijk wordt binnen de school (extra) ondersteuning geboden. Er zijn echter zoveel kinderen met problemen, dat voor leraren de grens van wat ze 'normaal' vinden, veel hoger ligt dan in het reguliere basisonderwijs. Dat geldt zowel voor cognitieve als voor sociaal-emotionele problemen. Leraren signaleren problemen daardoor in vergelijking met het basisonderwijs relatief laat. Er zijn dus leerlingen die (extra) ondersteuning missen omdat ze niet opvallen tussen leerlingen met nog ernstigere problemen.

Realiseren passend onderwijs bemoeilijkt

We constateren dat de plaatsing in het speciaal (basis)onderwijs en daarmee het passend onderwijs voor deze doelgroep moeilijk te realiseren is. Gevolg daarvan is dat de scholen die wij bezochten ook onderwijs bieden aan leerlingen die binnen het reguliere basisonderwijs niet op hun plaats zijn. Dit heeft te maken met de vele verplaatsingen en de soms moeizame samenwerking met sommige ketenpartners (met name de opstelling van sommige samenwerkingsverbanden). We zien hier overigens wel flinke verschillen tussen samenwerkingsverbanden. Het ene samenwerkingsverband beschouwt de leerlingen van de gezinslocaties als behorend tot hun doelgroep en ondersteunt de leraren intensief, terwijl het andere samenwerkingsverband, volgens onze gesprekspartners, de korte verblijfsduur als een reden ziet om geen procedures voor speciaal (basis)onderwijs of arrangementen op te starten. Soms weten scholen ook niet dat hun leerlingen recht hebben op extra ondersteuning vanuit het samenwerkingsverband, als dat nodig is. Een belemmerende factor is eveneens dat afgesproken ondersteuningstrajecten op ieder moment kunnen worden doorkruist, als een gezin wordt verplaatst. Ondersteuning en zorg voor een leerling kunnen niet altijd meegenomen worden naar een nieuwe locatie die in een andere gemeente ligt. De gevolgen die een verplaatsing kan hebben voor de toegang tot speciaal basisonderwijs of zorg, spelen bij het al dan niet uitstellen van een verplaatsing nooit een rol.

Discontinuïteit in de zorg

Bewoners van de gezinslocaties kunnen met gezondheidsvragen terecht bij de GGD en GZA (gezondheidszorg asielzoekers). Deze instanties zijn op het terrein aanwezig of dicht bij de glo gevestigd. Sinds de transitie in de jeugdzorg is de gemeente verantwoordelijk voor de jeugdhulp aan de kinderen in het azc. De toegang tot de jeugdhulp is volgens onze gesprekspartners lastig. Als leraren leerlingen aanmelden voor hulpverleningstrajecten, worden ze geconfronteerd met wachtlijsten en lange procedures, terwijl het dan meestal om zeer ernstige problematiek gaat. Onze gesprekspartners ervaren het als frustrerend en inefficiënt dat eenmaal gestarte hulpverleningstrajecten niet kunnen worden overgedragen wanneer kinderen verhuizen naar een andere gemeente. Het gehele aanvraagtraject moet opnieuw worden doorlopen. Continuïteit in de zorg is door de vele verhuizingen een probleem.

In- en uitschrijven is administratief belastend

We zien dat de verplaatsingen, en de daarmee samenhangende in- en uitschrijvingen van leerlingen, voor de meeste glo-scholen een grote administratieve belasting betekenen. De scholen zijn onevenredig veel tijd kwijt met hun leerlingenadministratie omdat veel tijd nodig is om te (proberen te) achterhalen waar leerlingen terechtkomen en omdat scholen aan veel verschillende scholen leerlingen moeten overgedragen. Tegelijkertijd ontvangen scholen leerlingen uit verschillende regio's en van uiteenlopende scholen. Ter illustratie: op één van de scholen liet de schoolleider ons zien dat in het schooljaar 2021-2022 meer dan 100 leerlingen waren ingeschreven dan wel uitgeschreven. Minder dan 40 leerlingen hadden het hele jaar ingeschreven gestaan.

Overgang naar voortgezet onderwijs voor ouders lastig

In de regel moeten ouders voor kinderen na de basisschool zelf een school uitzoeken. We horen dat dit grote problemen oplevert. De meeste basisscholen, maar niet alle, ondersteunen ouders bij de inschrijving op een middelbare school. Zij zien dat niet alle ouders goed in staat zijn om aan hun taak ten aanzien van de leerplicht te voldoen. Dat is deels gelegen in handelingsonbekwaamheid van deze ouders, deels het gevolg van de uitzichtloosheid van hun situatie, en deels ook in de onduidelijke communicatie rond het proces van inschrijving, zeker als het een verhuizing betreft. Op één school gaf de leiding aan de indruk te hebben, dat ouders die scholen zoeken *zonder ondersteuning* minder gemakkelijk toegang krijgen tot het vo dan ouders die deze ondersteuning wél krijgen. We zien een verschil tussen locaties: in de ondersteuning die ouders krijgen van ketenpartners bij de schoolovergang, en in de betrokkenheid van die ketenpartners bij dit proces. Ook de inzet van de leerplichtambtenaar, de samenwerking tussen scholen, COA en leerplicht, en de mate waarin de leerplichtambtenaar zicht heeft en houdt op de schoolgang van deze leerlingen, variëren per locatie en regio.

Voortgezet onderwijs: zicht op omvang problematiek ontbreekt, signalen zorgwekkend

De situatie voor leerlingen in het voortgezet onderwijs lijkt nog zorgwekkender dan die in het primair onderwijs. In het vo ontbreekt een geaggregeerd beeld van de ononderbroken ontwikkeling van de leerling volledig. Eigenlijk weet geen van de betrokken partijen zeker of leerplichtige vo-leerlingen na een verhuizing daadwerkelijk naar school gaan. Ook hier ligt de eindverantwoordelijkheid voor schoolinschrijving bij de ouders. De opdracht is echter complex: welke scholen zijn er in de regio? Welke school heeft plaats? Hoe is de school bereikbaar? Welke school sluit het best aan bij het onderwijs dat de leerling tot dan toe heeft genoten? Het is de taak van het COA om ouders aan te spreken op hun verantwoordelijkheid van schoolinschrijving. In de regel gebeurt dit wel, maar niet altijd gaat dat gepaard met ondersteuning of een controle of de kinderen daadwerkelijk zijn ingeschreven. Ook zijn er vaak wachtlijsten op scholen, of zijn scholen soms huiverig om deze leerlingen op te nemen. Er zijn geen vaste afspraken tussen scholen onderling, tussen scholen en gemeenten en tussen gemeentelijke leerplichtinstanties om deze overgangen te monitoren of te faciliteren. De manier waarop scholen absenties van verhuizende leerlingen registreren, varieert. We zien bijvoorbeeld dat scholen leerlingen die verplaatst zijn, of met onbekende bestemming zijn vertrokken, soms wel en soms niet als 'absent' melden. In sommige gemeenten is er wel gereguleerd overleg of uitwisseling van gegevens tussen de leerplichtambtenaar en het COA, in andere gemeenten is dat niet het geval. In theorie zouden bij leerplicht de verhuisde leerlingen in beeld moeten komen. In de praktijk is dat niet het geval, of kost het tijd voordat het gebeurt en leerplicht op de melding kan acteren.

Iedereen die wij spraken over de invloed van verplaatsingen op de ononderbroken ontwikkeling van vo-leerlingen, geeft aan dat elke verplaatsing leidt tot lesuitval van minimaal (in een zeer gering aantal gevallen) 3 weken. Meestal is er echter een verlies van onderwijs van 6 weken tot 3 maanden, en soms nog langer. De leerlingen die wij spraken, vertelden ons daarbij dat het vaak niet lukt om een school te vinden, die aansluit bij hun (voor)opleiding. Zo spraken we een meisje dat al jaren in Nederland verbleef. Ze sprak accentloos Nederlands, maar had na haar laatste verhuizing een jaar lang onderwijs op de dichtstbijzijnde isk gevolgd, omdat er geen school was die haar wilde aannemen. Ook vernamen we dat het moeilijk is voor vo-leerlingen om gemotiveerd te blijven. Ze weten immers dat het onderwijsaanbod ophoudt als ze 18 jaar zijn en hebben geen toekomstbeeld om naartoe te werken.

Tot slot hoorden wij dat er te weinig aanbod voor leerlingen van 16+. Zij worden vaak gezien als 'te oud' voor een isk, maar ook vaak niet toelaatbaar geacht voor het mbo.

Burgerschap lastige opdracht

Glo-scholen willen wel, maar kunnen niet voldoen aan hun wettelijke burgerschapsopdracht (om sociale cohesie, actief burgerschap en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat te bevorderen). Dat komt omdat met de huidige wet- en regelgeving de uitgeprocedeerde ouders van deze leerlingen niet (volledig) in onze samenleving kunnen meedoen. Leerlingen op glo-scholen leven daarom op afstand van de Nederlandse maatschappij, hoezeer scholen ook trachten om verbinding tot stand te brengen. Door hun vaak langdurige verblijf in de opvanglocatie zijn leerlingen op glo-scholen niet vrij, en ook niet gelijkwaardig aan andere burgers in de samenleving. Scholen geven aan dat het moeilijk is om leerlingen respect bij te brengen voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, als hun leerlingen geen aanspraak lijken te kunnen maken op ten minste 2 van deze basiswaarden: vrijheid en gelijkwaardigheid.

Leerlingen verwoordden dit zelf ook, met: 'Niemand luistert naar ons', en: 'Waarom kunnen onze ouders niet werken?', of: 'Ik wil gewoon een leven als andere kinderen in Nederland' (zie ook: 5.5. *Bevindingen over de context*). Het onderwijzend personeel onderstreept dit in de vragenlijsten. Daarin is aangegeven dat het onderwijzen van burgerschap ook lastig is, omdat leerlingen soms weinig begrip hebben voor elkaars cultuur, geloof en etnische afkomst. Dit maakt burgerschapsonderwijs extra relevant voor deze scholen.

5.4 Bevindingen over samenwerking tussen ketenpartners

Belang van uitwisseling en eenduidig optreden van ketenpartners

Er is verschil in de mate waarin medewerkers of managers van COA-locaties zich betrokken voelen bij, of verantwoordelijk voelen voor, het toeleiden van kinderen en ouders naar het onderwijs. Op de ene locatie wordt meer verwacht van de zelfredzaamheid van de ouders dan op de andere. Wij signaleren dat de opstelling van ketenpartners en de mate van betrokkenheid van individuele hulpverleners of ambtenaren hierbij, aantoonbaar verschil kan maken.

Wij bemerken ook verschillen in de mate waarin ketenpartners informatie delen met de scholen en omgaan met de AVG-wetgeving. Bij de ene gezinslocatie wordt bijvoorbeeld door COA-medewerkers de AVG strikt aangehouden, met als gevolg dat weinig tot geen informatie over incidenten en de afwikkeling, of voor scholen relevante informatie vanuit overleggen tussen COA en GGD, wordt doorgegeven aan de scholen. Dan is het voor scholen erg lastig om rekening te houden met eventuele trauma's van kinderen of met onveilige situaties waarmee kinderen geconfronteerd zijn. Bij andere glo's wordt – waar nodig – informatie gedeeld om het welzijn van de kinderen te bevorderen.

5.5 Bevindingen over de context: verblijf en asielketen

Verblijf in gezinslocaties is vaak langdurig

Gezinnen verblijven vaak langdurig op de gezinslocaties. Uit gegevens van 2019 blijkt dat 60% van de gezinnen die in 2019 op de gezinslocaties verbleef, langer dan

3 jaar in Nederland was en 35% van deze groep zelfs langer dan 5 jaar⁷. In de huidige situatie, waarin de asielpcedures langer duren dan in 2019, is de verblijfsduur naar alle waarschijnlijkheid nog verder toegenomen. Recente gegevens zijn voor ons niet beschikbaar.

Sobere opvang

Uitgeprocedeerde gezinnen met minderjarige kinderen verhuizen naar een gezinslocatie, als zij hun vertrek niet binnen 12 weken kunnen organiseren en geen ander onderdak hebben. Gezinnen met minderjarige kinderen zonder recht op opvang krijgen in de glo's onderdak, zolang minderjarige kinderen deel uitmaken van het gezin én er een humanitaire noodsituatie ontstaat als er geen onderdak wordt geboden. Het is de bedoeling dat de gezinnen Nederland zo snel mogelijk verlaten. Gezinnen op een glo wonen in een sobere opvang. Dat betekent dat de gezinnen zeer klein behuist zijn, en sanitair en/of kookgelegenheid veelal delen. Op alle locaties wonen mensen dicht op elkaar. De meeste glo's staan buiten de bebouwde kom. Er zijn verschillen in de staat van onderhoud en in de inrichting van de buitenruimte. Een belangrijke overeenkomst is dat het overal gehorig is. Leraren en hulpverleners vertelden ons dat kinderen slecht slapen, onder meer door de geluidsoverlast.

De locaties zijn niet bedoeld voor een langdurig verblijf. Toch verblijven gezinnen er, zoals vermeld, geregeld vele jaren. Sommige schoolgaande kinderen zijn in de glo geboren. Zij hebben jarenlang te maken met deze sobere en belastende omstandigheden. Bewoners van een glo mogen geen betaald werk verrichten. Er is weinig interactie met mensen buiten de glo.

Kinderen verhuizen in de regel veel

De reden van een verplaatsing heeft veelal te maken met de inrichting van de procedure die door de ouder(s) van de kinderen wordt doorlopen. Als bijvoorbeeld bezwaar tegen uitspraken wordt aangetekend, is een gezin formeel niet meer uitgeprocedeerd en gaat het daarom terug naar Ter Apel. Als dan opnieuw een afwijzing volgt, verhuist het gezin weer terug naar de glo waar het in eerste instantie verbleef. Onze gesprekspartners geven aan dat de reden achter aangekondigde verplaatsingen niet altijd duidelijk is. Verplaatsingen worden meestal op korte termijn aangekondigd.

We spreken tijdens ons onderzoek ook kinderen die hun hele leven op dezelfde glo wonen. Zij zijn op een glo-locatie geboren. De meeste kinderen zijn meerdere malen verhuist. 5, 6 of 7 keer is voor 9- of 10-jarige kinderen geen uitzondering. Door al de verplaatsingen kunnen kinderen moeilijk stabiele relaties opbouwen met leeftijdsgenoten. Vriendjes en vriendinnetjes verdwijnen soms vrijwel onaangekondigd. Alle kinderen geven in de gesprekken aan, dat ze hier last van hebben. Onze gesprekspartners geven ook aan, dat ze de indruk hebben dat de huidige vertraging rond plaatsing van statushouders en de grote toeloop van nieuwkomers nog meer verplaatsingen tot heeft gevolg heeft, met negatieve gevolgen voor kinderen en jongeren.

Grote risico's veiligheid door veranderende samenstelling bewoners

Naast het grote aantal verplaatsingen, zien onze gesprekspartners de laatste jaren ook dat de samenstelling van bewoners verandert. De bewonersgroep was tot circa 2021 vrij stabiel. Er woonden op een glo alleen gezinnen waarvan de ouders waren uitgeprocedeerd. Leraren en hulpverleners geven aan, dat dit voor kinderen geen ideale setting is om in op te groeien. De situatie is de laatste tijd verslechterd. Dat

⁷ Rapport Onderzoekscommissie Langdurig verblijvende vreemdelingen zonder bestendig verblijfsrecht (2019). Den Haag: Rijksoverheid.

komt enerzijds omdat er meer verplaatsingen zijn, de locaties vol zijn en de situatie dus onrustiger is. Anderzijds komt dit omdat op een aantal glo's niet alleen uitgeprocedeerde gezinnen meer wonen. Op sommige locaties worden vanwege de asielcrisis, nu ook gezinnen geplaatst die op een huis wachten, of alleenstaande asielzoekers zoals Begeleide Minderjarige Asielzoekers (BAMA) in Gilze. Een aantal van onze gesprekspartners op deze locatie delen serieuze zorgen over de veiligheid van met name de laatste groep. Zij signaleren risico's op misbruik van met name de meisjes die op deze locatie verblijven. Wij hebben van deze signalen kennisgenomen en delen de zorg van de hulpverleners. Ook op de andere locaties bestaan zorgen over de veiligheid van kinderen en jongeren. De mate van ervaren veiligheid en het toezicht op de leefomgeving varieert enigszins per locatie. Met name in Gilze en Katwijk beoordelen wij deze leefomstandigheden, kijkend vanuit onze onderwijservaring, met het oog op veiligheid, als zorgelijk. Dit is onder andere te wijten aan de gedeelde ruimtes, het gebrekkige overzicht dat er op sommige plaatsen is en de uiteenlopende en wisselende samenstelling van de bewoners. Kinderen lopen door de bovengeschetste ontwikkelingen nu (nog) meer risico's dan voorheen, zeggen onze gesprekspartners.

Kinderen hebben te maken met angst

Alle kinderen en leraren vertellen ons dat uitzettingen kinderen veel angst aanjagen. Kinderen en jongeren die langdurig op een glo verblijven, leven jarenlang met deze angst. We horen tijdens het onderzoek van situaties waarin bewoners – ook kinderen – de spanning en uitzichtloosheid van de situatie niet meer aankunnen en zelfmoord plegen.

De uitzettingen vinden plaats tussen 6 en 7 uur in de ochtend en vinden niet zelden onder verzet plaats. Er wordt dan hoorbaar hard geschreeuwd en gegild. Er is zeer weinig tijd of gelegenheid om schaarse bezittingen te pakken of mee te nemen. Leraren vertelden ons dat het voorkomt dat leerlingen daarom met 2 paar kleren of meerdere onderbroeken aan slapen. Uitzettingen komen onverwacht en worden dus ook op de school zelden van tevoren aangekondigd. Soms informeert de COA-locatieleiding de school in het dagelijks overleg in de ochtend. Zo is men op de hoogte als de school aanvangt. Dergelijk overleg vindt niet op alle locaties plaats. Op locaties waar regulier overleg is tussen het COA en de school, kan de school beter inspelen op de actuele omstandigheden (waaronder incidenten) en kan de school kinderen daardoor beter begeleiden en opvangen dan op locaties waar dat overleg niet plaatsvindt.

Een deel van de uitgeprocedeerde gezinnen wacht hun uitzetting niet af en vertrekt met onbekende bestemming. Kinderen leven volgens leraren in sommige gevallen een tijdlang met een geheim: ze weten al dat ze gaan vertrekken. Dit belast kinderen. De gezinnen én de kinderen van deze gezinnen raken uit beeld. In welke omstandigheden deze gezinnen verblijven, is onduidelijk. Zij verdwijnen volgens onze gesprekspartners in de illegaliteit, met een groot risico op slechte woonomstandigheden, uitbuiting en mensenhandel.

6 Conclusies

Gezien de in de praktijk vaak lange verblijfsduur van kinderen en jongeren in de gezinslocaties zijn toegang tot onderwijs, waarborgen van hun veiligheid en een ononderbroken ontwikkeling extra belangrijk. Medewerkers en schoolleiding op COA-gezinslocaties doen hun uiterste best om een veilige omgeving te creëren voor de leerlingen. De scholen voldoen wat dat betreft aan de wettelijke vereisten van art. 4c WPO. De leerlingen groeien echter op in een onveilige omgeving, ondanks de inzet van alle betrokkenen.

Gezinnen verblijven vaak langdurig op de gezinslocaties. Dat betekent echter niet dat ze niet verhuizen of wisselen van locatie. Kinderen en jongeren die op wisselende COA-gezinslocaties wonen, kunnen daardoor geen ononderbroken ontwikkeling doormaken. Daar hebben zij volgens art. 8 WPO; art. 1.4 tweede lid WVO 2020; art. 11, eerste lid WEC wel recht op. Er zijn te veel leerlingen die te vaak van school moeten wisselen. Ook missen leerlingen te veel onderwijstijd bij de overgang van de ene naar de andere school. Dat schaadt hun cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling. Dit geldt in nog hogere mate als kinderen niet naar school kunnen omdat er een wachtlijst is. Dit komt vooral voor in het voorgezet onderwijs, waar de capaciteit van de internationale schakelklassen tekortschiet. Tot slot is er te weinig aanbod voor leerlingen van 16+ die 'te oud' zijn voor een isk, maar vaak niet toelaatbaar worden geacht op het mbo.

Basisscholen op COA-gezinslocaties en hun besturen kunnen niet altijd voldoen aan hun zorgplicht passend onderwijs (art. 8.9 tweede lid WPO) omdat de juiste ondersteuning voor de leerlingen niet altijd toegankelijk is voor nieuwkomers met extra ondersteuningsbehoeften. De tijdelijke verblijfsduur en onzekerheid over de toekomst in Nederland worden, volgens onze gesprekspartners, soms als argument gebruikt om deze leerlingen geen toelaatbaarheidsverklaring te geven voor het speciaal (basis)onderwijs. Daarnaast wordt de uitvoering van de zorgplicht passend onderwijs belemmerd, doordat bij verplaatsingen geen rekening wordt gehouden met al ingerichte ondersteuningstrajecten. De procedure voor verkrijgen van extra ondersteuning moet bij een verhuizing geregeld opnieuw doorlopen worden.

Geen van de scholen op de gezinslocatie kan voldoen aan de wettelijke verplichtingen omtrent het burgerschapsonderwijs en een schoolcultuur die in overeenstemming is met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat. Deze verplichting hangt samen met de voor scholen wettelijk vereiste inspanning om te zorgen voor een veilig schoolklimaat. Scholen geven aan dat het moeilijk is om leerlingen respect bij te brengen voor basiswaarden van de democratische rechtsstaat, als zij geen aanspraak lijken te kunnen maken op ten minste 2 van deze basiswaarden: vrijheid en gelijkwaardigheid. Ook komen zij nauwelijks met Nederlandse staatsburgers in contact.

Door de vele wisselingen van school en de bestaande wachtlijsten, is het daarbij lastig om een ononderbroken leerontwikkeling op burgerschapsgebied te doorlopen. Dit geldt overigens ook voor de andere basisvaardigheden, te weten taal en rekenen/wiskunde.

Het zicht op de precieze omvang van de bovengeschetste problematiek ontbreekt omdat:

- we geen gegevens hebben over de mate waarin de leefomstandigheden van jongeren en kinderen van invloed zijn op de kansen om hun maximale leercapaciteit te benutten;
- er geen zicht is op de vraag of alle (met name vo-)leerlingen die op COA-gezinslocaties wonen, onderwijs volgen;
- er op geen enkel niveau (bestuurlijk, gemeentelijk, regionaal of landelijk) gericht informatie wordt verzameld over *hoeveel* leerlingen onderwijstijd missen door onderwijswisselingen en om *hoeveel* onderwijstijd het gaat.

De grootste belemmeringen voor de ononderbroken ontwikkeling van deze leerlingen zijn:

- de onveiligheid van de leefomgeving;
- de belasting die de leefsituatie voor kinderen en jongeren met zich meebrengt;
- de uitzichtloosheid van de situatie voor ouders en hun kinderen;
- de langdurige asielprocedure en het daarmee samenhangende langdurige verblijf op gezinslocaties;
- veel verplaatsingen/verhuizingen;
- een voortdurende angst voor uitzetting;
- de grote afstand die kinderen ervaren tot de Nederlandse samenleving.

We zien op de bezochte locaties positieve resultaten voor een ononderbroken ontwikkeling, toegang tot onderwijs en een veilig schoolklimaat bij de volgende interventies:

- gezamenlijke bereidheid van alle ketenpartners om het kind en zijn of haar toegang tot onderwijs centraal te stellen;
- beperken of vermijden van (onnodige) verhuisbewegingen;
- inrichten en onderhouden van reguliere gezamenlijke overlegstructuren;
- gemeentelijke ondersteuning om de toegang tot onderwijs te garanderen;
- kindgerichte begeleiding van gezinnen na toekenning van de verblijfsstatus en een huis, gericht op toegang tot onderwijs, en actief stimuleren van ouderbetrokkenheid;
- investeren in professionalisering en ondersteuning van leerkrachten van COA-gezinslocaties;
- delen van expertise op dit vlak, binnen de regio en tussen po, vo en so.

7 Aanbevelingen

In de gesprekken met de verschillende betrokkenen kwamen aanbevelingen voor verbetering en mogelijke oplossingsrichtingen ter sprake. Wat kan op de kortere of langere termijn worden ondernomen om de onderwijs- en veiligheidssituatie voor de kinderen te verbeteren? Wij onderkennen dat de ruimte voor aanpassingen in de asielketen beperkt zijn. Daarom is het des te belangrijker om de zaken die hierin wel veranderbaar zijn, aan te pakken.

Stel het belang van kinderen meer centraal

Het belang van kinderen moet meer centraal staan in de asielprocedures en in de asielzoekerscentra. Kinderen die in de asielprocedures zitten, zijn kwetsbaar. Hun veiligheid en kansen op een goede ontwikkeling zouden centraal moeten staan, zeker op de gezinslocaties. Wij zagen bij de bezoeken aan de glo's, dat de persoonlijke betrokkenheid van de partners in de asielketen verschil maakt: hoe meer wordt gedacht vanuit het belang van het kind, hoe beter dat is.

Ga uit van een realistische verblijfsduur

Gezinnen blijven vaak geen weken in gezinslocaties, maar jaren. Dit is de realiteit die we onder ogen moeten zien. Dit betekent dat voor kinderen in de gezinslocaties een realistische verblijfsduur het uitgangspunt moet zijn. Het onderwijs voor deze groep leerlingen moet ook vanuit dat perspectief vorm krijgen. Gezien de lange verblijfsduur zijn toegang tot onderwijs, waarborgen van veiligheid en een ononderbroken ontwikkeling extra belangrijk.

Verhelder afspraken, verantwoordelijkheden en overlegstructuren

In de communicatie tussen alle betrokkenen bij de asielprocedures en -opvang (COA, gemeente, onderwijs, GGD, GZA, dagbesteding et cetera) moet het belang van kinderen voorop staan: hoe kan hun veiligheid en (ononderbroken) ontwikkeling worden gewaarborgd?

Dit vraagt om:

- duidelijke afspraken over de uitwisseling van informatie en het hanteren van de AVG;
- duidelijke overlegstructuren;
- het duidelijk omschrijven van verantwoordelijkheden van ketenpartners, zorgen dat deze bij iedereen bekend zijn en worden nageleefd.

Voorkom onnodige verhuizingen

Hoe langer kinderen verblijven in de asielopvang, hoe vaker ze in de praktijk verhuizen. De vele verhuizingen zijn niet in het belang van kinderen. Dit schaadt hun doorgaande ontwikkeling. Onnodige verhuizingen dienen zo veel mogelijk te worden vermeden.

Houd kinderen in beeld

Het komt geregeld voor dat verplaatsingen worden uitgevoerd vóórdat er een nieuwe school is. Het is noodzakelijk dat scholen, gemeenten, inclusief leerplicht, en COA hierover afspraken maken. Leidend hierbij is een zo snel mogelijke toegang tot onderwijs. Het is daarnaast van belang dat er op geaggregeerd niveau zicht is op de aard en omvang van schooluitval, zodat kan worden bijgestuurd en kan worden bevorderd dat kinderen en jongeren weer naar school gaan.

Verhelder positie van nieuwkomers binnen passend onderwijs

Voor zowel het samenwerkingsverband als de glo-scholen is het van belang te weten dat nieuwkomers met extra ondersteuningsbehoeften – net als andere leerlingen – gebruik moeten kunnen maken van de voorzieningen voor extra ondersteuning, ongeacht hun status of verblijfsduur. De zorgplicht passend onderwijs die schoolbesturen hebben, geldt ook voor nieuwkomers met een extra ondersteuningsbehoefte. Aan te raden is dat samenwerkingsverbanden binnen de afspraken over extra ondersteuning rekening houden met, en anticiperen op, de situatie van de groep nieuwkomers in glo-locaties. In ons toezicht moeten wij hier ook extra alert op zijn.

8 Bijlagen

8.1 Bijlage 1

Resultaten voorafgaande verkenning veiligheidssituatie nieuwkomersonderwijs

We hebben de bij de Inspectie van het Onderwijs beschikbare gegevens over de veiligheid van nieuwkomersleerlingen in kaart gebracht, om te bepalen of we ons op de totale groep nieuwkomers of op specifieke subgroepen zouden moeten richten.

Activiteiten:

- de actuele stand van zaken bepalen rond aantallen nieuwkomersvoorzieningen vanuit ons eigen registratiebestand;
- het selecteren en analyseren van signalen over nieuwkomersvoorzieningen vanuit de vastgelegde signalen;
- het analyseren van de vragen, gericht op de Monitor Sociale Veiligheid, in de vragenlijsten nieuwkomers po en vo (2022). Deze vragenlijsten worden ingevuld door nieuwkomersvoorzieningen type 1 en 2, azc-scholen respectievelijk grotere en/of min of meer zelfstandige nieuwkomersvoorzieningen (po) en de eerste opvang anderstaligen (vo).

Kengetallen

94 nieuwkomersvoorzieningen in po, 109 in vo.

Per 1 september 2022 zijn er volgens gegevens van de inspectie:

- 32 azc-scholen, waarvan 4 glo-scholen;
- 62 grotere en/of min of meer zelfstandige nieuwkomersvoorzieningen, waaronder 1 glo-school;
- 109 internationale schakelklassen (isk)/eerste opvang anderstaligen (eoa).

Signalen

Als we conclusies trekken over signalen over het nieuwkomersonderwijs, moeten we er rekening mee houden dat ouders de inspectie niet weten te vinden.

In het primair, voortgezet en speciaal onderwijs zijn geen signalen bekend over (on)veiligheid op azc-scholen. Er zijn wel signalen over wachtlijsten: kinderen van azc's voor wie er geen plaats op een school is. Deze signalen worden besproken in het overleg tussen OCW, COA en LOWAN-po en -vo. De inspectie sluit hierbij geregeld of op afroep aan.

Een aparte categorie nieuwkomers vormen de alleenstaande minderjarige vreemdelingen (AMV). Deze jongeren zijn in het voortgezet onderwijs te vinden, maar soms ook – vanwege een strafbaar feit – in een justitiële jeugdinstelling (JJI), waar een school voor voortgezet speciaal onderwijs het onderwijs verzorgt. Eind 2017 vroeg een cluster-2 school aandacht voor de problematiek om adequaat onderwijs te verzorgen voor dove vluchtelingen. Het is niet bekend hoe de actuele situatie is.

Van scholen (via gesprekken met ouders, leerlingen, leraren, intern begeleiders/zorgcoördinatoren en directies/locatieleiding) vernemen wij dat voor leerlingen van azc-scholen de school vaak wordt gezien als een veilige en voorspelbare plek in een verder onrustige en soms ook onveilige omgeving.

Monitor Sociale Veiligheid

Primair onderwijs

Meeste nieuwkomersleerlingen voelen zich veilig

Uit de vragenlijsten voor nieuwkomers 2022, ingevuld door 82 van de 85 nieuwkomersvoorzieningen type 1 en 2, komt naar voren dat de meeste leerlingen in nieuwkomersvoorzieningen zich veilig voelen. Van de bevroegde nieuwkomersvoorzieningen heeft 87% (71 scholen) de sociale veiligheid in beeld gebracht, of had men plannen om die nog in het schooljaar 2021-2022 in beeld te brengen. Bij 2.027 leerlingen is de veiligheidsmonitor al afgenomen. Van deze leerlingen gaf 96% aan dat ze zich op school veilig voelen. Van de 71 scholen heeft 76% maatregelen genomen naar aanleiding van de meting sociale veiligheid. De meest gekozen maatregelen betreffen het voeren van gesprekken met de groep of met individuen, het inzetten van gedragsregels, een andere methode en het inzetten op ouderbetrokkenheid.

Beeld veiligheid glo-scholen wisselend

We hebben de data uit de sociale veiligheidsmonitor nader bestudeerd voor type 1-, type 2- en glo-scholen. Hieruit blijkt dat leerlingen van de 5 glo-scholen (veel) vaker aangeven dat zij zich onveilig voelen dan leerlingen van de overige nieuwkomersvoorzieningen (zie tabel 1). Uitgesplitst naar de 5 glo-scholen zien we dat ook binnen deze groep het beeld uiteenloopt. Op één glo-school voelt meer dan de helft van de leerlingen zich niet veilig. Op een andere glo-school, waar relatief veel leerlingen zich niet veilig voelen (25%) is sprake van een erg klein aantal leerlingen. De resultaten worden hierdoor vertekend. Op de overige 3 locaties lijken kinderen zich redelijk veilig te voelen.

Tabel 1. Monitor Sociale Veiligheid 2022, po

NK type	Aantal scholen	Aantal scholen waar leerlingen MSV zelf invullen	Percentage scholen waar leerlingen MSV zelf invullen	Aantal scholen dat maatregelen heeft genomen	Percentage scholen dat maatregelen heeft genomen	Gemiddelde percentage leerlingen dat zich onveilig voelt	Gen leerling
GLO	5	5	100	5	100	20,47	
Type 1	23	18	78,26	14	60,87	3,51	
Type 2	44	33	75	31	69,77	4,19	

Glo	MSV ingevuld, aantal leerlingen	Zelf ingevuld	Onveilig	Duiding
Glo 1	69	ja	6 (9%)	Momentopname Buitenspel
Glo 2	8	ja	2 (25%)	Omgeving van azc is onveilig. De vragenlijst is te talig.
Glo 3	35	ja	19 (54%)	Woonomstandigheden op het azc, kinderen voelen zich op school veilig (zeggen de leerlingen).
Glo 4	27	ja	0 (0%)	Bij wisselmomenten (afspraken gemaakt) Vaak 'ik weet niet' ingevuld.
Glo 5	43	ja	3 (7%)	Over het algemeen voelen de kinderen zich veilig op school. Extra aandacht bij binnenkomst en bij wisseling van lessen

Vrije situatie en omgeving oorzaak van onveiligheid

Uit de vragenlijsten die zijn ingevuld door de glo-scholen, blijkt dat een gevoel van onveiligheid deels wordt veroorzaakt door een onprettige, instabiele omgeving. Scholen noemen als verklaring voor antwoorden die duiden op onveiligheid: de taligheid van de afgenomen Monitor Sociale Veiligheid (1x), of dat het om een momentopname gaat (1x), maar daarnaast wordt aangegeven dat de omgeving van het azc onveilig is (2x) of dat vrije situaties als buitenspel en wisselmomenten (3x) onveilig voelen voor leerlingen.

Voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs, op de eerste opvang anderstaligen, voelen de meeste leerlingen zich veilig. Het percentage leerlingen dat de vragenlijst heeft ingevuld op de eerste opvang anderstaligen is 45%. Het percentage dat aangeeft zich onveilig te voelen is met 6,5% iets hoger dan in het primair onderwijs, maar nog steeds een stuk lager dan op de glo's. Daarbij is het belangrijk om mee te nemen dat de reden waarom een leerling zich onveilig voelt, verschillend kan worden geïnterpreteerd. Spelen er bijvoorbeeld andere aspecten dan de school mee? Heeft de leerling de vragenlijst goed begrepen? Ging het om een momentopname? Tijdens onze (kwaliteits)onderzoeken horen we bijna altijd dat leerlingen het fijn vinden op school en zich juist op school veilig voelen.

Monitoring behoeft verbetering

Ongeveer twee derde van de eerste opvang anderstaligen (eoa) nam in het schooljaar 2021-2022 een monitor voor sociale veiligheid af bij hun leerlingen. Een derde deel van de eoa's monitort daarmee niet de sociale veiligheid en de bestendinging van de uitstromende leerlingen; dit moet verbeteren. Monitorgegevens geven eoa's inzicht in de mate waarin zij leerlingen succesvol voorbereiden op het vervolgonderwijs en in de mate waarin leerlingen zich veilig voelen⁸.

Tabel 2. Monitor Sociale Veiligheid 2022, vo

⁸ Staat van het Onderwijs 2022, p. 110

NK type	N	Aantal scholen waar leerlingen MSV zelf invullen	Percentage scholen waar leerlingen MSV zelf invullen	Aantal scholen dat maatregelen heeft genomen	Percentage scholen dat maatregelen heeft genomen	Gemiddelde percentage leerlingen dat zich onveilig voelt	Gemiddeld percentage leerlingen dat is bevraagd in de MSV
Vo eoa	69	55	79,71	38	55,07	6,51	45,83

So

Voor zover bekend zijn er geen specifieke gegevens bekend van vluchtelingkinderen die naar het speciaal onderwijs gaan. De aantallen zijn kleiner dan in het primair onderwijs. Deze leerlingen worden ondergebracht op verschillende (soms ook reguliere) scholen die opvang verzorgen.

Conclusie

Uit de vragenlijsten blijkt dat veel leerlingen van nieuwkomersvoorzieningen in het primair en voortgezet onderwijs, die de Monitor Sociale Veiligheid hebben ingevuld, aangeven zich veilig te voelen op school. De glo-scholen wijken hier deels in negatieve zin van af. De omgeving lijkt negatief van invloed op het gevoel van veiligheid van deze leerlingen. In het verdere onderzoek richten wij ons specifiek op de veiligheid van leerlingen van de gezinslocaties.

8.2

Bijlage 2

Feitenrelaas van een intern begeleider van een glo-school bij verhuizing van leerling M.

08-07-2022	M. heeft afscheid genomen op school Y. Hij gaat de eerste week van de zomervakantie verhuizen. Hij is hier al weken mee bezig. Hij kwam begin juni al vragen naar het formulier voor de nieuwe school. Ik heb zijn gegevens ingevuld en dit aan hem gegeven. Er is meerdere malen aangegeven dat ouders snel een school moeten zoeken in verband met de vakantie.
23-08-2022	De leerplichtambtenaar is via de mail op de hoogte gebracht van de verhuizing van M.
Rond 12-9-2022	Gebeld door een directeur van een school in L. M. is daar geweest. Directeur maakt zich zorgen. Kan hem niet plaatsen. Geeft aan geen passend onderwijsaanbod te hebben. Heeft het over een taalklas in V. Vraagt zich af wie dit gezin gaat helpen hiermee (hulpverlening?).
12-10-2022	Er belt een intern begeleider van een school in L. Zij zegt dat wij volgens haar nog de zorgplicht hebben voor dit jongetje. Zij wil weten waar hij eventueel geplaatst kan worden. Zij denkt aan de isk.
17-10-2022	Er is nogmaals een mail naar de leerplichtambtenaar gestuurd. We uiten onze zorgen dat er nog steeds geen nieuwe school bekend is voor M. Leerplichtambtenaar geeft aan dat A., leerplichtambtenaar in L. hiermee bezig is.
17-10-2022	Bericht van leerplichtambtenaar van de gemeente L. Er is geprobeerd telefonisch contact op te nemen. We kregen hem niet te pakken. Mail gestuurd.
18-10-2022	Leerplichtambtenaar van gemeente L. gesproken. Die heeft geen oplossing. Ik krijg telefoonnummer van M. van het absoluut verzuimteam van het samenwerkingsverband. Zij is telefonisch niet bereikbaar. Met A. afgesproken dat hij op de hoogte wordt gehouden.
19-10-2022	Telefonisch contact gehad met M.G. die aangeeft niet de juiste persoon te zijn, omdat zij van het vo is. Maar gaat wel meedenken. Vraagt als eerste om de gegevens van M. We hebben hierover contact opgenomen met de familie. We hebben M. aan de telefoon. Hij geeft aan dat het niet goed gaat, want hij kan nog steeds niet naar school. We krijgen toestemming om de gegevens te delen en hebben die verstuurd naar M. In de mail bespreken we ook de optie van de isk. Het is in het belang van M. dat hij zo snel mogelijk naar school kan. Als het in L. niet lukt om een passende plek in het po te vinden dan maar in het vo. M. wordt in januari 12 jaar. Ons oorspronkelijke advies is wel een groep 7 en/of 8 in het po. Dat is de groep waar hij bij ons zou starten na de zomervakantie.
18-10-2022	Er komt een mail binnen van de onderwijsspecialist X. Passend onderwijs van stichting P. Het is een onduidelijk bericht en we reageren niet direct.
21-10-2022	X. neemt telefonisch contact op. We verbazen ons over de gang zaken in gemeente L. We worden het niet eens.
31-10-2022	School en gemeente L. worden het niet eens over wat er van een stamschool verwacht mag worden. Er is ook onenigheid over de vergoeding van het taxivervoer van en naar school. Op 8 november start de leerling weer bij de stamschool. School moet de aanvraag van een taxivergoeding van de ouders overnemen.
08-11-2022	M. is (weer) gestart bij school Y.

Colofon

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

Een exemplaar van deze publicatie is te downloaden van de website van de
Inspectie van het Onderwijs: www.onderwijsinspectie.nl.

© Inspectie van het Onderwijs | Januari 2023